

Türkiye Cümhuriyetile Amerika birleşik Devletleri arasında 25 birinci teşrin 1934 tarihinde imza olunan ve her iki Devlet vatandaşları mütekabil metalibinin tesviyesine müte-dair itilâfnamenin tasdikı hakkında kanun lâyihası ve Hari-ciye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/1164)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı: 6/3339

20 - XII - 1934

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türkiye Cümhuriyeti ile Amerika Birleşik devletleri arasında 25 birinci teşrin 1934 tarihinde imza olunan mütekabil metalibin tesviyesine dair olan itilâfnamenin tasdikı hakkında Hariciye vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 2-XII-934 toplantısında yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte yüksek huzurlarına sunulmuştur.

Başvekil
İ. İnönü

Esbabı mucibe

Umumî savaşın bitiminde sakıt Osmanlı İmparatorluğunun tasfiyesinden çıkan işleri halletmek ve Hükümetimizle diğer Hükümetler arasında asırtıda kalan pürüzlü davaları dostça bir düzene bağlamak ve böylece bütün Devletler ile münasebetlerini iyi niyetle ve samimiyetle idare etmek Türkiye Cümhuriyeti Hükümeti siyasetinin ana çizgilerinden birini teşkil etmektedir.

24 birinci kânun 1923 tarihinde İstanbul murahhası Adnan Bey ile Amiral Bristol arasında teati edilen notalarda, Amerika ile Lozanda yaptığımız muahedenin iki tarafca tasdikından altı ay sonra, Amerika vatandaşlarının Türkiye Hükümetinden ve Türk vatandaşlarının Amerika Hükümetinden vaki olacak ve umumî harbden doğan zarar ve ziyan taleplerinin tesviyesi için bir komisyon teşkili kararlaştırılmış ve daha sonra 17 şubat 1927 tarihinde yine Amiral Bristol ile teati edilen notalarda şayed Lozan muahedesi tasdik edilmezse, 24 birinci kânun 1923 tarihli notalar hükümlerinin akti düşünölmekte bulunan Türkiye - Amerika ticaret ve ikamet mukaveleleri tasdiknamele-ri teati edildiğinden bu gibi taleplerin tetkiki ile uğraşacak olan komisyon 15 ağustos 1933 tarihinde kurulmuş ve müzakerelere Muhtelit mübadele komisyonundaki Türk murahhas heyeti me-mur edilmişti.

İlk toplantısını 15 ağustos 1933 te yapan komisyon, Amerika murahhas heyetince verilen Ameri-ka vatandaşlarının taleplerine aid 898 dosyayı tetkik etmiş, bunlardan 573 talebin hukukî esaslara müstenid olmadığına ve 325 talebin de tetkika değer bulunduğuna karar vermiştir.

İlk gözden geçirme neticesinde, tetkika değeri olduklarına karar verilen bu taleplerin yekânun-
nun 16 buçuk milyon dolara vardığı anlaşılmıştır. Fakat 24 birinci kânun 1923 tarihinde teati edilen mektubların, taleplerin en geç 15 ağustos 1934 tarihine değin komisyonla tevdiini icab etti-

ren hükmüne rağmen, o güne kadar hiç bir vatandaşımızın bu yolda bir talebi olmamıştır.

Müzakere ve tetkikler neticesinde, bu yekûn yerine toptan bir para verilmesinin dostça, çabuk ve tasarruflu bir düzen olacağı; böylece: İki Hükûmet arasında asıttıda kalan tek pürüzlü işin tamamen düzeltilmiş bulunacağı; dosyaların birer birer tetkiki aylarca ve hatta yıllarca uzayabileceği ve neticede yine uzlaşlamayan talepler için hakeme gitmenin de ayrıca para ve vakit kaybedilmesini mucib olacağı, bundan başka bu kadar uzun münakaşaların iki memleket münasebatı üzerinde fena tesirler yapmaktan hli kalmayacağı düşünülerek Amerika murahhası ile bu yolda bir anlaşmanın imza edilmesi muvafık görülmüştür.

Aynı düşünceler ile hareket eden Amerika Hükûmeti de bu hal tarzını tercih edeceğini anlatmış ve yekûnu elli milyon dolara baliğ olduğu önceden iddia edilen bütün talepler mukabilinde beş milyon dolar kabul edeceğini bildirmişti. Bu yekûnu çok mübalâğalı gören Hükûmetimiz beş, altı yüz bin dolar karşılık teklifinde bulunmuştu. Yukarıda izah edildiği veçhile, tetkika değer taleplerin elli milyon dolar değil, altı buçuk milyon dolar olduğunu kabul eden Amerika Hükûmeti, önceden iki buçuk milyon dolara muvafakat edeceğini bildirmiş ve müzakereler neticesinde 1 300 000 dolarlık bir toptan para tesviyesine, bunun taksitle tediyesine ve faizsiz olmasına muvafakat eylemiştir. Tarafımızdan beş, altı yüz bin dolar teklif edildiği 15 - XI - 1933 tarihinden sonra doların uğradığı düşüklük te itibar nazarrına alınırca neticede ilk teklifimize yapmış olduğumuz zammın pek mühim olmadığı görülür.

Bu gün tasviblerine arzedilen ve 25 teşrinievvel 1934 tarihinde Amerika murahhası ile imza olunan anlaşmaya göre, 1 haziran 1936 dan başlayarak yılda 100 000 dolar olmak üzere, faizsiz, on üç senede Cümhuriyet Hükûmeti tarafından Amerika Birleşik Devletleri Hükûmetine 1 300 000 dolar ödenerek 24 birinci kânun 1923 tarihli anlaşmaya dahil bütün borçlardan Hükûmetimiz ibra edilmiş olacaktır.

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Hariciye encümeni

Karar No. 9

Esas No. 1/1164

20 - XII - 1934

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Cümhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 25 birinci teşrin 1934 tarihinde imza olunub mütekabil metelibin tesviyesine dair olan itilâfnamenin tasdiki hakkındaki kanun lâyihası encümenimizde konuşuldu:

Hükûmetin esbabı mucibesindeki mütalealara iştirak eden encümenimiz bu lâyihayı olduğu gibi tasvib etmiş ve Yüksek Heyete sunulmak üzere

Saygın Başkanlığa takdim etmiştir.

Hariciye E. Reisi	M. M. Na.	Kâtib
Erzincan	Diyarbakir	Diyarbakir
Saffet Ziya	Z. M. Alsan	Z. M. Alsan
Aza	Aza	Aza
Trabzon	İstanbul	Manisa
Hamdi Ülkümen	Salâh Cimcoz	Hikmet
Aza	Aza	Aza
İzmir	Kocaeli	Bolu
Halil	İ. Süreyya	Hasan Cemil
		F. A. Ayku

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
Karar No. 72
Esas No. 1/1164

23 - XII - 1934

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika birleşik devletleri arasında 25 - XII - 1934 tarihinde imza olunan karşılıklı metalibin tesviyesine dair olan itilâfnamenin tasdikına dair olub Başvekâletin 3 - XII - 1934 tarih ve 6/3339 sayılı tezkeresile Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Hariciye encümeninin mazbatasile encümenimize verilmiş olmakla Hariciye müsteşarı Numan Rifat bulunduğu halde okundu ve konuşuldu.

Hükümetin mucib sebeplerinde ileri sürülen ve Hariciye encümenine iştirak edilen mütalea encümenimizce de varid görülerek kanun lâyihası

olduğu gibi kabul edilmiştir.

Müstacelen ve tercihan müzakere edilmesi dileğiyle Yüksek Reisliğe sunuldu.

Reis	Reis V.	M. M.	Kâtib
Burdur	Isparta	Bayazıt	Balkesir
M. Ş. Özkan	M. Ünsal	Ihsan	
Bursa	Çorum		Erzurum
Dr. G. Kahran	Mustafa		A. Akyürek
Giresun	Kayseri		Kırklareli
Kâzım Okay	A. Hilmi	M. Nahid Kerven	
Tokad	Kırklareli		
S. Genca	Ş. Ödül		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

MADDE 1 — Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 25 birinci teşrin 1934 tarihinde imza olunan ve her iki Devlet vatandaşları müteakıl metalibinin tesviyesine mütedair bulunan itilâfname kabul ve tasdik olunmuştur.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun icrasına Hariciye,

ve Maliye bakanları memurdur.

2 - XII - 1934

Ba. V.	Ad. V.	M. M. V.
İ. İnönü	Ş. Saracoğlu	Z. Apaydın
Da. V.	Ha. V. V.	Mal. V.
Ş. Kaya	Ş. Kaya	Fuad Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
A. B. Özmen	A. Çetinkaya	Celâl Bayar
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. Refik Saydam	Rana Tarhan	Muhlis Erkmen

SUBET

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti, 24 kânunuevvel 1923 tarihinde notalar teatisi suretile akteyledikleri ve 17 şubat 1927 tarihinde notalar teatisi neticesinde hâsıl olan itilâf ile teyid ettikleri anlaşmada dahil olan talepleri dostane, çabuk ve tasarruflu surette halletmek arzusu ile işbu itilâfnameyi akte karar vermişler ve bu maksatla :

Türkiye Cümhuriyeti Reisi Hazretleri

Izmir mebusu ve Türkiye Cümhuriyeti Hariciye vekili Dr. Tevfik Rüşdü Beyefendiye,

ve

Amerika Birleşik Devletleri Reisi Hazretleri

Fred Kenelm Nielsen'i

Murahas tayin etmişlerdir.

Bu murahaslar salâhiyetnamelerini yekdiğere tebliğ ile usul ve kaidesine muvafık bularak atideki hükümleri kararlaştırmışlardır :

Madde — I

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti, Amerika Birleşik Devletleri Hükûmetine, 24 kânunuevvel 1923 tarihli anlaşmada dahil olan Amerika tebaaları taleplerinin tamamen tesviyesini tazammun etmek üzere faizsiz olarak 1 300 000 dolar (bir milyon üç yüz bin dolar) Amerika Birleşik Devletleri doları verecektir. Bu meblâğ, her senelik taksiti 100 000 (yüz bin dolar) olmak üzere on üç sene de ödenecektir. İlk taksit işbu itilâfnamenin Türkiye Büyük Millet Meclisince tasdikından sonra 1 haziran 1936 tarihinde tediye olunacaktır.

Madde — II

Her iki Hükûmet yukarıda zikredilen meblâğın tediyesi suretile Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetinin kendisine karşı dermeyan edilen yukarıda mezkûr taleblere aid bütün borelardan ibra edilmiş olacağını ve kezalik 24 kânunuevvel 1923 anlaşmasına dahil bütün taleplerin de katî surette halledilmiş ad ve telâkki edileceğini kararlaştırmışlardır.

Madde — III

İşbu itilâfname Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından tasdik edilmek şartile imzasından itibaren meriyete girecektir.

Ankarada yirmi beş teşrinievvel bin dokuz yüz otuz dört tarihinde her ikisi de aynı kıymeti haiz olmak üzere türkçe ve ingilizce iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Dr. T. Rüşdü

Fred. K. Nielsen